

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

Освіта збереже Україну!

Матеріали II Всеукраїнських Прокопенківських читань
(14 червня 2023 року)

м. Харків

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ- МУЗИКАНТІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Сімакова С. І.	227
МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО- МАТЕМАТИЧНОЇ ТА ПРИРОДНИЧО- ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗДО	
Смолянчук Н. М., Партола В. В.	234
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	
Собченко Т. М., Федоренко В. В.	238
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В КУРСІ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ»: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	
Солошенко О. М.	242
«ЛЮДИНА У СВІТІ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ» – ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ПРОКОПЕНКА	
Соляр В. В.	246
КОМПОНЕНТИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Й ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО	
Танько Т. П., Григоренко В. Л.	251
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ В АВСТРІЇ	
Тарарак Н. Г.	258
НОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ ВСТУПНИКІВ НА ПЕДАГОГІЧНІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	
Ткаченко Л. П.	263
ОРГАНІЗАЦІЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ У НІМЕЧЧИНІ	
Ткаченко Т. В.	266
ТВОРЧЕ САМОВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ХОРЕОГРАФА	
Тянь Фейфань	271
ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРАВОЗНАВЦЯ	
Фідаєва Тетяна	275
ГУМАНІСТИЧНИЙ СВІТОГЛЯД ЯНУША КОРЧАКА – ОРІЄНТИР ДЛЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	
Філатова Л. С., Кожан І. М.	279
ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	
Хоу Ісюань, Ло Юаньвень	283
ПІДГОТОВКА ДИЗАЙНЕРІВ АНІМАЦІЇ В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ	
Цуй Кеке	287

**КОМПОНЕНТИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Й ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО**

Танько Т. П.

доктор педагогічних наук, професор

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: tetianatanko@gmail.com

Григоренко В. Л.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: plvaleri@ukr.net

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10116138>

Підготовка людини до подолання актуальних викликів сьогодення багато в чому пов'язана із якістю освіти, яку вона здобула, передусім дошкільної, що є визначальним етапом для подальшого цілісного розвитку особистості. У Базовому компоненті дошкільної освіти наголошується, що дошкільна освіта «є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти – стартовою платформою особистісного розвитку дитини» [1]. Нині її розвиток органічно пов'язаний із розгортанням у нашій країні реформи «Нова українська школа», що сприяє підтримці наступності між дошкільною та початковою ланками освіти в умовах системного реформування освіти. У цьому контексті проблеми вдосконалення науково-методичного забезпечення дошкільної освіти й розробки дидактико-методичного супроводу освітнього процесу стають одними з наріжних для сучасної трансформації дошкільної галузі.

Зазначена проблематика відображена в наукових працях вітчизняних вчених: О. Байєр, О. Безсонової, Н. Гавриш, Л. Загородньої, О. Коваленко, О. Корнєєвої, К. Крутій, Г. Лисенко, Н. Левінець, Л. Лохвицької, М. Машовець, С.Нерянової, Т. Піроженко, Т. Пономаренко, Т. Танько, Н. Тарапки,

Н. Фроленкової та інших дослідниць, які відзначають необхідність докорінної перебудови науково-методичного забезпечення й дидактико-методичного супроводу в царині дошкільної освіти, зважаючи на інноваційний характер реформування системи освіти України. Як наголошує Т. Лохвицька, «здійснення модернізації науково-методичного забезпечення системи дошкільної освіти є як запитом на сучасному етапі розвитку українського суспільства, так і назрілою потребою в освітній політиці» [2, с. 58–59]. Ґрунтом для такої перебудови мають стати перевірені практикою національні та європейські психолого-педагогічні традиції, ідеї, теоретико-методичні розробки знаних вчених.

Зважаючи на гостру актуальність порушеної проблеми у сучасному контексті, *метою* статті є дослідження процесу вдосконалення науково-методичного забезпечення дошкільної освіти й дидактико-методичного супроводу освітнього процесу з позицій багаторічного досвіду підготовки здобувачів за спеціальністю «Дошкільна освіта» у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

Наголосимо, що сьогодні одними з найактуальніших у руслі реформування дошкільної освіти стають питання: Які компоненти має містити сучасна система науково-методичного забезпечення дошкільної освіти? Якою має бути ієрархія рівнів затвердження цих компонентів, щоб реалізувати завдання рівного доступу до якісної освіти усім дітям, і водночас забезпечувати передумови автономії діяльності закладу освіти та академічної свободи педагогів? Для пошуку відповідей на ці питання звернемося до вивчення сучасного законодавчого контексту, де відображено суть та призначення науково-методичного забезпечення дошкільної освіти.

Зважаючи на специфіку науково-методичного забезпечення дошкільної освіти, наголосимо на його першочерговому значенні для формування всього дизайну такої освіти. Виходячи із статті 26 Закону України «Про дошкільну освіту» [3], завданнями такого забезпечення системи дошкільної освіти є розробка та системна реалізація програмно-методичної бази й навчально-

виховних програм, а також посібників, як навчально-методичних, так і навчально-наочних. Разом з цим, підвищення ефективності науково-методичного забезпечення дошкільної освіти потребує системного опрацювання та популяризації вдалого педагогічного досвіду й налагодження тісної співпраці із закладами освіти різних типів. Конче потрібним є також постійний зворотній зв'язок щодо взаємовідповідності завдань дошкільної освіти й вимог Базового компоненту дошкільної освіти реальному стану освітньої діяльності вихователів і динаміки розвитку дитини у ЗДО. Підкреслимо, що одним із важливих завдань науково-методичного забезпечення є підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для ЗДО.

Згідно з цим законодавчим джерелом, створенням та оновленням науково-методичного забезпечення системи дошкільної освіти опікуються «центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти Національної академії педагогічних наук України; методичні кабінети та інші науково-методичні установи, підпорядковані місцевим органам управління освітою» [3]. Разом з цим, законодавством передбачено залучення до цього процесу й інших суб'єктів, що здійснюють науково-методичне забезпечення (стаття 75 Закону України «Про освіту»). У цьому контексті наголосимо, що досвід підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої педагогічної освіти є одним із важливих джерел формування змісту науково-методичного забезпечення системи дошкільної освіти. Тому такі заклади освіти також є важливими суб'єктами його формування.

Очевидно, що системотвірним документом у змісті науково-методичного забезпечення дошкільної освіти є Базовий компонент дошкільної освіти. В останній редакції (від 12 січня 2021 року) документ було підготовлено авторським колективом, до якого залучені знані в Україні фахівці і фахівчині у галузі дошкільного виховання. Відзначимо, що цей наріжний у дошкільній освіті документ готується й затверджується центральним органом виконавчої

влади – МОН України. Програмно-методична база дошкільної освіти для забезпечення Базового компоненту розробляється підпорядкованими міністерству науково-методичними установами та вищими педагогічними навчальними закладами, а також науково-дослідними установами НАПН України та НАН України.

Важливо підкреслити, що навчально-методичні та навчально-наочні посібники, що забезпечують реалізацію накреслених у Базовому компоненті підходів, можуть створюватися науковими установами, закладами вищої освіти й затверджуються в установленому порядку. До розробки таких посібників мають активно долучатися як науковці, так і педагоги-практики.

В умовах розвитку автономії закладів освіти освітні програми ЗДО, що забезпечують процедуру набуття здобувачами дошкільної освіти компетентностей, закладених у Базовому компоненті дошкільної освіти, визначаються безпосередньо закладами дошкільної освіти. Також узагальненням та поширенням передового педагогічного досвіду, підготовкою аналітичних матеріалів щодо роботи вихователів займаються безпосередньо заклади дошкільної освіти.

З позицій багаторічного досвіду підготовки здобувачів за спеціальністю «Дошкільна освіта», зазначимо, що, у зв'язку із необхідністю послідовної й системної реалізації у практичній діяльності ЗДО змісту, форм, методів організації розвивальної життєдіяльності дошкільників з орієнтуванням на новий Державний стандарт дошкільної освіти, вихователь, який є ключовою фігурою щодо змін в освітньому процесі, потребує відповідної підготовки і орієнтування щодо своєї діяльності. Програму такої підготовки чи підвищення кваліфікації педагогічних працівників і адміністрації ЗДО затверджує відповідний суб'єкт – заклад освіти або його структурний підрозділ, а у випадку підвищення кваліфікації також наукова установа або інша юридична чи фізична особа, фізична особа-підприємець, яка здійснює освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних працівників (пункт 9 «Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників») [4].

Сьогодні вихователь потребує не лише ґрунтовних роз'яснень щодо науково-методичного забезпечення освітнього процесу, а й чітких дидактико-методичних орієнтирів у своїй діяльності. Дидактико-методичний супровід освітнього процесу має бути зорієнтований на вирішення реальних проблем, що виникають у педагогічних працівників, носити безперервний характер, містити широкий вибір напрямів, видів, форм, інструментів діяльності. При цьому цей широкий процес має бути «запакований» у доволі стислий комплект дидактико-методичного супроводу, зручний у користуванні і доступний для педагогічних працівників.

Вважаємо, що подібний комплект дидактико-методичного супроводу має відповідати таким вимогам: доступність викладення і глибоке наукове підґрунтя; інформативність та змістовність; гнучкість і перспективність; сучасність і збереження традицій; легкість апарату орієнтування, схематичність, естетичність; системність і конкретність наданих матеріалів; орієнтованість на задоволення потреб педагогів у професійному зростанні.

Комплект дидактико-методичного супроводу освітнього процесу в закладах дошкільної освіти для педагогічних працівників, на нашу думку, має складатися з:

- ресурсів дидактико-методичної підтримки вихователів (збірки методичних рекомендацій, орієнтованих на реалізацію Державного стандарту дошкільної освіти, а також орієнтовних зразків для календарно-тематичного планування);

- дидактичного забезпечення освітнього процесу (створення посібників, методичних рекомендацій, орієнтованих на забезпечення рухової і здоров'язбережувальної, особистісної, ігрової, предметно-практичної та технологічної, сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької, природничо-екологічної, соціально-громадянської, комунікативної, мовленнєвої, мистецько-творчої компетентностей);

- онлайн-заходів просвітницького характеру (постійні вебінари, зустрічі, інші освітянські заходи) щодо популяризації нових засобів створення

розвивального середовища (ігрове поле, набірне полотно, коректурні таблиці, дидактична рамка), маркерів в організації рухової діяльності тощо;

- орієнтовних методичних розробок консультацій для вихователів і батьків (психолого-педагогічного й методичного змісту) щодо роз'яснення особливостей навчання дітей (наприклад, використання елементів і програм соціально-емоційного навчання), організації самостійної роботи дитини вдома, а також орієнтовних гайдів щодо організації вебінарів, тренінгів, обговорень, ігрових та інших форм методичної роботи з виховательством;

- орієнтовних планів освітньої роботи з дітьми за різними програмами, а також методичних розробок щодо форм і методів дошкільної освіти (урочистостей, екскурсій, розваг, дидактичних та інших ігор, дослідно-пошукових активностей дітей, навчально-пізнавальних занять та ін.);

- порад із впровадження інноваційних педагогічних технологій;

- переліку наочних засобів розвитку дошкільників, бібліотечок рекомендованих джерел інформації для дітей (друкованих та електронних) із зазначенням місця їх розташування;

- зразків ігрових та дидактичних матеріалів;

- технічних засобів розвитку і навчання й програмного забезпечення до них (ноутбуків, інтерактивних дощок та ін.).

Підготовка до користування таким комплектом дидактико-методичного супроводу освітнього процесу у закладах дошкільної освіти має послідовний і технологічний характер.

У цілому зазначимо, що сучасний стан дошкільної освіти характеризують значні зміни у системі науково-методичного забезпечення дошкільної освіти й дидактико-методичного супроводу освітнього процесу. У стані розробки і вдосконалення у контексті перегляду Базового компоненту дошкільної освіти знаходяться всі компоненти науково-методичного забезпечення (програмно-методична база дошкільної освіти; навчально-виховні програми, навчально-методичні та навчально-наочні посібники; передовий педагогічний досвід; досвід співпраці із закладами освіти для підвищення ефективності програмно-

методичного забезпечення; освітні програми та методичні комплекси щодо підготовки та професійного розвитку педагогічних кадрів для ЗДО тощо), а також складники дидактико-методичного супроводу освітнього процесу ЗДО, що має бути зорієнтований на вирішення реальних проблем, які виникають у педагогічних працівників, носити безперервний характер, містити широкий вибір напрямів, видів, форм і інструментів діяльності.

Література

1. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. МОН України; Наказ, Стандарт від 12.01.2021 № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> (дата звернення: 14.07.2023).
2. Лохвицька Л. Науково-методичне забезпечення системи дошкільної освіти: історична ретроспектива і напрями модернізації на сучасному етапі. *Рідна школа*. 2018. № 3-4 (берез.-квіт.). С. 55–59.
3. Про дошкільну освіту. Закон України від 11.07.2001 № 2628-III (у редакції від 31.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.
4. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 21.08.2019 № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.